Поштарина плаћена у готову.

Градска библиотека Сарајево

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна: 53.191. Администрација: Кнез Михаилова, 46/I. | Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ | Београд, 1 јула 1928. БРОЈ 13 — ГОДИНА IX. | Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР | Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

Саучешће Алианце Женских Покрета.

Алианса Женских Покрета послала је посланичком клубу Хрватске Сељачке Странке 21 јуна следеће писмо:

Посланичком Клубу Хрватске Сељачке Странке

Београд.

Јучерашњи ужасан догађај у Народној Скупштини, који је проузроковао смрт два тако одлична народна представника, дубоко нас је потресао. Молимо клуб да у име свих Женских Покрета у нашој земљи прими најискреније саучешће за смрт бив. министра Павла Радића, који је неуморно радио за добро земље, и тим радом испуњавао цео свој живот, као и за смрт племенитог социалног раденика Др. Ђура Басаричека. Њихову прегану смрт сматрамо за велики губитак за цео наш државни и народни живот.

Секретар: **Милена Атанацковић.** Председница: **Алојзија Штеби.**

—

Госпођи Павла Радића и госпођи Ђ. Басаричека Алианса је изјавила саучешће телеграмима.

ЦРНИ ДАНИ.

20 јун 1928 године остаће за увек најцрњи дан у историји развитка народнога и државнога живота Југославије. Вера да је могућ миран, продуктиван живот међу становништвом са обеју страна Саве, ова вера, која је прошла за ових првих десет година кроз толике мучне и тешке периоде, а коју су ипак штитили најбољи људи, и ако по броју мали, пред тако многобројним, често веома подлим нападима, та вера добила је 20 јуна најтежи удар. И добила га је тамо, где највиши представници народне заједнице већају о њеној судбини — у парламенту.

Злочин, који је извршио Пуниша Рачић, није обично убиство и не може се мерити као што меримо злочин обичног зликовца. Од обичног зликовца, који се из заседе спрема да убије своје жртве, не очекујемо да је његово осећање и мишљење прошло кроз различите фазе етичког и моралног пречишћавања и да се коначно прекаљено слило у чврсте норме, које воде његов живот у сваком односу, у сваком положају. Од народног представника све то с правом очекујемо; од њега очекујемо да је преломио са варварским, неукроћеним, дивљачким методама обичних злочинаца и да не долази на свој узвишени посао наоружан ниским страстима и смртоносним оружјем, већ да се наоружао принципима, идејама, љубављу и самопрегоревањем. За злочин Пунише Рачића нема извињења, нема оправдања.

Неозбиљно је правдање да је био револвер једино могућ одговор на изазивања опозиције, и такво правдање не би служило на част ни последњем партијском агитатору. Тај изговор употребити као извињење за насилнички чин показује само површност посматрања наших прилика. Види се само тај кобни дан и неколико бурних седница у скупштини пре тога, али се не види отровна и нечиста атмосфера, у којој живимо већ тако дуго и која је једина била у стању да доведе у парламенат једног злочинца.

Наш политички живот ових последњих година био је такав, да мора изазвати револт свих, који још имају осећање за правду и поштење. Све партије, без разлике, у борби за власт говориле су једно, а када су дошле на власт, радиле су десето. Никада нису озбиљним и лепим речима следовала озбиљна и лепа дела; разметало се фразама о демократији и слободи, а мислило се на зараду, дивиденде и награде; у предизборној борби сви су убијали змију корупције, а после избора је оживе за нов живот; декламовали су о равноправности свих грађана, а самовољно и вештачки су их делили на државотворне и антидржавне елементе, и оне, које су данас сматрали за једно, сутра су их сматрали за друго. Партизанство је славило оргије као нигде на свету; место слободних избора доживљали смо притисак владајућих партија, место заштите грађанских права њихово изигравање, место слободе мисли реакционарни закон о штампи — све зато да се очува мали број олигархије пред правом, неизопаченом вољом народа, која је хтела правду и слободу, равноправност и једнакост за све подједнако. Да је био народ у могућности испољити праву своју вољу, у десетој години нашег државног живота, не би био Пуниша Рачић народни представник.

Наш парламентаризам, који је био до сад на стакленим ногама, срушио се 20 јуна потпуно. Из његових рушевина треба да изникне нов, пречишћен систем рада, у коме може да буде места само позитивним снагама. Ко може да оживи такав систем и ко може пре свега да рашчисти ову отровну атмосферу, која тако густо обавија цео наш јавни и друштвени живот? Више него икад потребне су нам увиђавне воће и државници, који би били у стању да поврате народу веру да је могуће и код нас такво стање да правда буде увек и за свакога правда, да слобода буде увек и за свакога слобода и да закони буду увек закони за све и свакога. Бојимо се да нас је овај судбоносни час нашао без далековидих кормара. И зато пада тежина ових дана на *народ сам*. Он треба да је хладан и објективан судац последњих догађаја, он треба да је свестан последица, које ће неминовно избити, ако би га водила сада само жеља па освету. Пре свега желимо да у овим црним данима жене буду онај елеменат, који умирује, саветује и ставља догађаје у праву светлост.

Немамо речи, којима бисмо исказали свој бол над последњим догађајима и немамо речи, којима бисмо довољно осудили крвави злочин у парламенту. Али смо убеђене да у редовима Женских Покрета не постоји ни једна једина жена, која не би зажелила све своје снаге, да ублажи последице и да тиме најбоље исполи своје осећање према величини жртава. Најлепши пример су нам сада дале жене погинулих посланика, које су у своме болу ипак осећале, да ова велика несрећа може бити како за добро, тако и за зло нашег народа. Својим речима оне су јасно изражавале своју искрену жељу, без себичног револта, да њихов губитак буде ублажен тиме, што ће последице повести ток догађаја оним путем, који води добру народа.

Ми жене морамо бити свесне огромне опасности, у којој се налазимо, и према томе у толико већи мора бити наш напор да не огрезнемо у слепој мржњи. Он ће успети ако има извор у чистом, дубоко религиозном убеђењу да је наше посланство градити будућност и да живот појединаца као и народа вреди само онда, ако се стави у службу највиших идеала човечанства — мира, правде и слободе. Нама држава није признала политичку равноправност и није нам дала могућност да директно утичемо на државни живот, али зато ми не смемо мислити да сносимо мању одговорност од оних, који имају сва права. И ако немамо равноправност у правима, ми смо равноправне у дужностима. Жене, којима је у главном поверено формирање будућих генерација, нека буду потпуно свесне тежине ових дана и нека младе душе испуне заносом бораца хероја за победу света што је племенито, лепо и добро. Тиме ће се најбоље одужити свима палим жртвама.

Београд. **Алојзија Штеби.**

Изјава саучешћа Народног Женског Савеза.

После тешког догађаја у нашем Парламенту, који је дубоко потресао све наше редове. Управа Народног Женског Савеза упутила је из Београда следеће телеграме:

Госпођи Ковачевић

п.председници Народног Женског Савеза

Загреб

Тешко дирнути страховитим догађајима сестрински делимо са свима Вама велики бол и молимо Вас да верујете да ћемо и у будуће уз Вас заједно удвостручити наше материнске напоре да се угуше разјарене страсти, како бисмо осигурале ведру будућност нашој деци.

У име Београдског дела Управе Н. Ж. С.
Лепосава Петковић.

—

Госпођи

Павла Радића

Београд

Дубоко потресене тешким догађајем Народни Женски Савез моли Вас да примите најискреније саучешће за огромним Вашим губитком у тешкој несрећи коју сматрамо за несрећу целог нашег народа.

У име Н. Ж. С. Председница
Лепосава Петковић.

—

Госпођи Басаричек

Загреб

Молимо да примите наше искрено саучешће за Вашим супругом који је био искрен радник на нашем народном јединству и великом помагачу женских организација на социалном пољу нашега рада.

У име Н. Ж. С. Председница
Лепосава Петковић.
Лепосава Петковић.

Загребачке женске организације на погребу погинулих посланика.

На позив Женске Организације Хрватске Сељачке Странке суделовале су све Загребачке женске организације приликом сахране погинулих посланика Радића и Ђуре Басаричека. Чланице многих друштава, Хрватице и Српкиње, држале су почасну стражу код одра. За погребом организације су ишле овим редом: 1) Женске организације Хрватске Сељачке Странке, 2) Народни Женски Савез са Савезним друштвима; 3) Друштва изван Савеза: Хрватска Жена, Катарина Зрињска и ч. с. редовнице.

У извештају о седници Управног Одбора Алианс „Женских Покрета", објављеног у прошлом броју, била је једна погрешка. Седници је присуствовала и председница Женског Покрета из Вараждина, што је прошлог пута омашком изостало.

Изнад бола.[1]

— Част хрватској жени. —

Кад завитлају буре, невоље, потреси и поломи, те заталасају ваздушне масе и затресу земљино тло, у поражених се и малодушних гомила поколебља вера и помути моћ расуђивања. Мало их је који се у таквим тренутцима, моралном снагом својом и ширином даха свога, узносе изнад слабих, малодушних, погиштених и кратковидих; мало их је који се, величином душе и прибраношћу духа, оржу сугестијама социјалних расположења и одољевају нагону својих личних осећаја те се узносе изнад догађаја које преживљују, догледајући кроз своје сопствене болове величину и прави значај онога што преживљују.

Али, заблуда је мислити да је та крепкост и величина духа само мушкарствена појава. Историја бележи примере који тврде, да и у жениној души не станују само уски и интимни осећаји, већ се и из тих душа рађају велики душевни потези, који су кадри читаво једно доба у историји појединог народа да осенче једном узвишеном и величанственом светлошћу. И туђа и наша историја забележиле су у далекој и скорој прошлости светле примере духом великих мајака и духом великих жена.

У ред ових хоћу да ставим још два имена, двеју госпођа које су, колико јуче, у тренутцима општега и тешкога узбуђења; у тренутцима, када су и они — који су позвани да се у судбоносним часовима еманципују својих личних расположења — поклеклеви и поколебали се; у тренутцима, када је њихов лични осећај непосредношћу задатог им бола имао права на пун израз — у тим тренутцима умеле да се узнесу изнад бола.

Супруга пок. Павла Радића, мајка седморо деце, чији врисак изазива сузе у очима и оних који никад заплакали нису; чији писак разнежава срце и оних, који никад туђ бол нису умели осећати; та сломљена супруга и мајка, стојећи пред једним крававим чином који јој одузима другара и браниоца а деци јој оца и хранитеља и која у томе тренутку има сва права да очајним виском позове небо на освету, да у оправданоме гневу прокуне све оне до којих је материна клетва кадра стићи — та сломљена супруга, у томе часу највећега бола, узноси се високо и кроз сузе казује речи класичних жена:

— Дај Боже, да Павлова глава буде последња жртва за слогу и будућност Срба и Хрвата!

И то није само један једини израз величине душе ове жене. Она се, пре но сви други тумачи бола хрватског племена нашега народа, узноси изнад мржње; она брине да се иза овога чина не изроди нова несрећа, она брине да се још која мајка и жена не уцвели. Она напушта Београд без осећаја мржње јер уме, чак и затрвена болом — када би јој морао свако опростити и тешке преступе — да се узнесе и да грех једнога човека не припише у грех читавоме народу и да са греха једнога човека не избрише из срца љубав према читавоме једноме народу.

Друга госпођа, другарица јој по несрећи, госпођа Басаричек, дубоко потресена смрћу свога друга, грца пред одром његовим, али ту њену жалост појачава још и осећање бола што је несрећно тане, зариваћује се у груди пок. Басаричека, прострелило још и једног преданога борца и заточника српско-хрватскога братства. Она, очима замаљеним сузама уме да сагледа не само своју личну трагедију већ и трагедију народнога јединства. Она се над одром своје разорене среће, сећа да би се свома другу најбоље одужила, када би му положила венац са тракама хрватском и српском.

Колико смо сви ми остали мали према величини душа ових жена; ко лико поука можемо поцрпсти ми, мушки, слаби да се у оваквим тренутцима узнесемо изнад личних осећаја и изнад сугестија? Жене, мајке, оне којима је метцима оногa злокобнога револвера разорена срећа, мир, љубав и цео живот — бришу из својих срца гнев, бришу мржњу и узносе се изнад болова, док ми нисмо кадри да се узнесемо изнад мржње.

Ако су племените капи крви, проливене у Народној Скупштини натопиле темеље народнога јединства да их можда очврстају, онда се не сме заборавити да су у топле сузе ових жена наквасиле те темеље да их очврстају. Ако су племените капи крви, проливене у Народној Скупштини пале да нас у последњем часу разтрезне из махнитога пијанства, онда се не сме заборавити да су у топле сузе ових жена она света водица, којом ћемо умити наша застрањеношћу унакажена лица, да би смо ведрим лицем погледали у будућност нашега народа.

Ја иштем да се овим женама да достојно место у историји нашега јединства. Нека се отворе стране школских уџбеника, из којих се наша омладина учи родољубљу, и нека се на првим листовима запишу имена ових двеју госпођа. Нека се женскоме покрету отворе широм врата, јер, ако сви други аргументи за изједначење жена са нама нису довољни, довољан је овај један једини, јер нам он казује да је жена била кадра, пре но човек, да се узнесе изнад бола и мржње и да у слому своје сопствене среће, потражи утехе у ономе општем интересу, коме је наша генерација тако недорасла да послужи.

Бранислав Нушић.

[1]) Из београдске „*Политике*" од 26 јуна 1928.

Потреба мира и спасност рата.

Из априлског броја ревије »Паневропа« доносимо опет један чланак из већег циклуса чланака, које је написао оснивач великог паневропског покрета, Coudenkove-Kalergi, и који расправљају о интернационалном стању Европе. У једном између тих чланака, који говори о томе, како би требало да утиче јавно мишљење на развитак идеје о миру у Европи, о браћа се аутор женама следећим речима: »У борби да се утиче на јавно мишљење морале би пре свега учествовати жене, које су претрпеле у последњем рату безгранично много. Прва политичка мисија жена је да се боре за мир. Није само случај да пада равноправност жена у исту историјску епоху као борба против рата«.

Чланак, који доносимо у овом броју, скреће пажњу на садашње критично стање у Европи и евентуалним последицама тога стања. Чланак гласи:

»Ко посматра европску политику отвореним очима, мора видети како се спрема *нов рат*. Он мора видети на шта личе нове политичке комбинације и политички експерименти да би се постигла европска равнотежа пре 1914; како се изнова гомила на Балкану барут и како се неко у његовој близини игра ватром.

Многобројне конференције министара у последње време само су знакови интернационалне раздражености. И ако није могуће веровати да ма који европски државник жели рат, ипак је жалосно да ни један између њих не показује такву иницијативу, која би била у стању да донесе Европи мир, независан од свих атентата, револуција и бандитских напада.

Онај, који отвореним очима прати развитак технике, зна да би био *нов рат највећа несрећа која би се десила заинтересованим народима*. Он зна за проналазак нових отровних гасова, којих деловање не можемо ни из далека упоредити са овим из последњих ратних година; он зна да се спремају огромни аероплани, који се дижу тако високо у ваздух да их није могуће ранити са земље и да су у стању понети собом толико отровних бомби да једне ноћи поубијају читаве вароши.

Ко постави овај *двоструки развитак политике и технике* један према другоме мора очајавати над памећу народа и над савешћу њихових вођа, који се тако играју својом будућношћу и који дозвољавају такву игру. Он мора поставити својим вођама као први захтев осигурање мира: као захтев који ставља у засенак сва друга политичка и економска питања.

Ако промотримо катастрофу, коју значи сваки нови рат чак за победиоца, губи важност свака територијална добит. Данас не постоји у Европи ни један политички захтев због кога би се исплатио рат гасовима. Јавно мишљење мора се спријатељити са овим фактом и оно мора стишавати своју инстинктивну вољу за осветом и надометити је увиђавношћу да ће бити сваки европски рат национално самоубиство.

Незапамћени развитак саобраћајне технике, које је симптом лет преко Океана ,приморава и Паневропејце да гледају преко хоризонта Европе и да сарађују на осигуравању интерконтиненталног мира.

Двоструки развитак технике: саобраћајне, којој је циљ да удружи човечанство у један сам организам, и ратне технике, која мењује рат у самоубиство, убрзава долазак дана кад ће надометити добу рата доба рада.

Моје тврдо убеђење је да је човечанство већ близу тога преокрета, али је велико питање: да ли је први светски рат који смо доживели био и последњи или само претпоследњи

Наша савремена књижевност и нови покрети у Француској.

Кад је, одмах по ослобођењу и уједињењу, наш најмлађи нараштај књижевника почео да пише, више је било чуђења и неразумевања, него уживања читаоца у њиховим делима. Они су били »нови«, и свет није могао да објасни шта хоће ти »нови« са својим чудним писањем, зашто пишу тако »без репа и без главе« тако ређи. Говорило се: хоће да се праве интересантни, хоће да запање свет, а ни сами не разумеју шта им значи оно што пишу; снобови су, иду за модом; хоће да праве рекламу, да приморају да им се име прими и запамти, да обрате пажњу на себе на тај начин.

У многоме, наш свет је остао равнодушан према тој књижевности. Занимљиво би било потражити разлоге, упитати се: зашто? Но, »нови« нису више »нови« после десет година: док се у прво време око свега тога била дигла препирка у извесним круговима, сада су се, изгледа, сви смирили: и писци, и њихови читатељи и нечитатељи.

Тај покрет »нових« није самостално поникао код нас. И да бисмо разумели наше младе писце, да бисмо разумели тај модернистички покрет, треба прво да познамо узроке и прилике који су тај покрет изазвали у Француској, одакле је пренесен код нас.

—

Француска је земља са старом културом. Њен језик се изграђивао столећима, као и њена духовна култура, као и њена књижевност: то има својих добрих страна, али има и рђавих. Савремени мали Француз, кад пође у школу, налази тамо не само на готове калупе читавих мисли, већ и укалупљене фразе, којима се он служи доцније, као и цео свет око њега, без стваралачког труда. Један пример који ће нам помоћи да ову мисао боље разјаснимо. Имала сам прилике да слушам предавање једног нашег професора на Сорбони. Сем тога што није добро знао језик, он је био невешт у начину предавања, па ипак сви су га слушали и остали до краја. Његово предавање, кад се пореди са предавањима Француза, даје утисак нечег сировог, непрерађеног, невештог. Па ипак, предавање професора Француза оставиће вас равнодушног, више него предавање нашег Србина. Зашто? Зато што наш професор у оном тренутку кад предаје *ствара*, то јест, живо осећа значај сваке речи и мисли. Члан Француског Института, који је председавао, рекао је на крају предавању „en vous écoutant, nous avons pris un bain de réalité". Збиља, та реченица тачно карактерише главну црту предавања, пошто нам је предавач изнео своје утиске, опажања и размишљања у непосредном додиру са стварношћу. Али она, цела та реченица, колико је пута употребљавана од речи до речи таква, у сличним приликама!

Или ово. Један обичан раденик француски или вратарка какве куће, зачуђавају наше својом писменошћу. Ја сам чула једну госпођу да вели, удивљена: »Писменији су њихови радници који су свршили само основну школу, од наших студената!« Да, њих у школи науче сто или двеста коректних реченица које или додлазе готове кад треба да искажу што у најобичнијим приликама живота. И сви се изражавају подједнако. Ја сам преводила једној нашој болесној госпођи која је врло осетљива, писмо једне Францускиње; док се наша Српкиња гушила у сузама дирнута њеном болећивошћу, дотле је те дирљиве реченице Францускиња писала, као што пишу хиљадама других Францускиња — скоро равнодушно.

Огромни, преоптерећени програми у њиховим школама одржавају тај »љеност духа« ако тако можемо да то назовемо. Дечко или младић мора на неки начин да се брани од претераног напора који се изискује од њега. И он се брани на тај начин, што уме механички, буба, како се то каже међу нашим ђацима. Свако учење је корисно само онда ако дете стварa у исто време кад учи; ако не вежба само своје памћење, већ и своју моћ размишљања. Кад би дакле француски ђаци хтели да у свему што уче вежбају своју моћ размишљања, њих би тај труд толико сломио, да би многи помрли за клупама. Лакше је само памтити; те тако велики програми француски просто загуше њихове ђаке: не развијајући их да самостално мисле, убијају им индивидуалност. Можете се дивити збиља кад један француски студент књижевности држи предавање у семинару; али ћете се разочарати сигурно ако затражите од њега да самостално ствара.

Њих притискује њихова сувише велика култура, они пре њих толико су створили, да може цео живот на им прође у дивљењу старима. Слушајући их, изгледа вам да ни данас, нити икада више Француска неће бити оно што је била у 17 веку. Особина је младих људи и младих народа да налазе лепоту и величину и у садашњици а не само у прошлости.

И тако је дошло једно време, када се све тако ређи уфосилино: језик, осећаји, мисли. Све је било ако старо, тако познато, ни у чему није било свежине ни непосредности не само да су читаве реченице биле општа својина, јер су се њима служили сви Французи, те постали сви слични, једнолики и неизразити као данашње накарминисане жене, већ је била позната, ограничена и општа својина сума осећаја, утисака, мисли које човек може да доживи у току свог живота. То је замарало и живот није

Надајмо се да је био последњи, али страхујем да је био тек претпоследњи.

Наша воља има да изабере између страха и наде. Не знамо шта нам доноси будућност, а знамо шта да тражимо од ње. Тражимо стање, у коме ће поједине гране човечанства своје конфликте решавати само на тај начин, као што се решавају конфликти између немачких племена, између америчких савезних држава, швајцарских кантона и британских доминиона.

Главни уговор против овог захтева је да је рат увек биван и да ће га због тога увек бити. Овај аргумент је исто толико без основе као да је пре тридесет година изјавила техника да још никада није летела машина, која је тежа од ваздуха и да зато никад неће летети: дошао је аероплан и доказао супротно.

Развитак човечанства је увек изненадио оне, који су гледали у будућности само огледало прошлости и којих фантазија није била довољно јака да победи успомене.

Борба за мир захтева много фантазије, много вере, много иницијативе и много, много моралног јуначтва.«

Царински Балкански Савез као мировтворац на Балкану (Горанском).

Горанско је мост на светском путу из Азије у Европу и обрнуто. Како су се кретања Азиских народа вршила доста пута из Азије у Европу, то је поред Русије и Балкан био често поприште непрекидне борбе, тако да никада није представљао једну једнолику државу у народном погледу као н. пр. што је данашња Шпанија, Данска и др., нити се Балкан средио и сталожио као други крајеви у Европи.

Балкан је стално у току векова био изложен надирању и покушајима надирања. До мира 1918 године покушали су Германо Угри да надиру ка Солуну, а и сада се надирање покушава са запада.

Дакле, нама на Балкану увек прети опасност, увек нам предстоји борба и потискивање, ако не и рат.

Да би се Горанско осигурало од сваког надирања, потребно је да су народи и државе на њему солидарни између себе и да не допуштају ни покушаје надирања.

Начело: Балкан Балканским народима, баш се подвлачи од стране наших С. Х. С-ких државника. Оно је стављено као водиља нашој политици, и ако нису извучене све консеквенце из тога начела у многом погледу и може се рећи не поступа се увек по томе начелу.

Начело што не може се замислити без извесне солидарности међ Горанским државама, без јачих споразума међу њима и готовости да се у питањима чувања Горанског од надирања залажу за заједничку одбрану.

Та чврста веза, та солидарност међу Горанским државама постигла би се најуспешније мирним, нереволуционарним, ненасилним путем, *Царинским Савезом Балканских Држава:* наше, Румуније, Бугарске, Грчке и Албаније.

Кад буде Балкан постојао као један савез ма и царински способан да се одупре свакој навали, и други народи ван Балкана одустаће и од покушаја надирања. *Тако ће Балкан у најмању руку за дуже време бити осигуран од рата.*

Осећање сигурности допринеће у многоме да се Горански народи посвете мирнодопским циљевима, подизању културе и цивилизације код својих народа, који су услед вековног робовања Турцима јако заостали у многоме погледу.

Те државе се нису средиле ни политички ни економски у знатној мери; нису организовале на савременим начелима производњу. Полупривредна производња је примитивна, те су тако остали доста оскудни, не могу да задовоље ни своје битне основне потребе, које се сада постављају код савремених народа; нису довољно просвећени, нити су на довољном ступњу здравственог културе и организације. да умеју у широким слојевима чувати своје здравље. *Дакле, балкански народи имају много и најорно да раде, да би достигли данашњи ступањ образованих и културних народа.* У погледу расе, несумњиво да Балканци представљају једну расу способну за савремену културну организацију, те је заостаност искључиво услед историских прилика.

Дакле, и нама Балканцима потребан је мир и то дуготрајан мир не само због економске исцрпености, која је последица рата, већ и због политичке недовољне сређености и заосталости у култури, и у културној и радној организацији.

* * *

Шта би нам још донео Царински Савез?

Царински Савез доноси Горанским државама велику Царинску област. Онда би у економском погледу представљало Горанско у неку руку једну државу од преко 40 милиона потрошача, представљало би једну економску велику силу.

Индустрија код Балканских држава је слабо развијена. Она треба да се у току времена развије, а без велике и солидне потрошачке области она се тешко развија.

Који су разлози за развој индустрије код нас? Индустрија запослава велики број живља као раденике и чиновнике, дакле искрањује их. Индустрија оспособљава једну државу да смести и искрани знатно већи број свога живља но што би то урадила као пољопривредна држава. То је поодавно утврдио и Цвијић код нас. *Индустрија и техника уопште јесте носилац културе и културне организације у садање време,* јер се напредак у култури не да уопште замислити без велике помоћи индустрије и технике. Творничка производња представља економију у снагама и времену, представља јевтинију производњу, ствара вишкове, резерве, те према томе богати народе, који је имају.

Треба имати на уму да *се војска све више механизује,* да се уводи код војске све више творничких производа за рат, почевши од оружја ватреног пушке, топа, митраљеза, оклопних аутомобила, тенкова и т. д., па до оклопљених лађа, подморница и авиона. Тако исто потребна је за рат огромна количина муниције разне врсте, пушчане, артиљериске, бомби, хемиских средстава за напад и одбрану, творничка прерада намирница итд. Сем тога за савремени рат потребна је јака железничка мрежа, а тако исто и огроман број аутомобила поред густе и добре путне мреже. *Дакле, за савремену земаљску одбрану потребна је развијена и јака индустрија* и радиност уопште. Ако немамо бар већим делом те индустрије, плаћаћемо сувим златом странним државама за та средства за одбрану; запословаћемо стране народе, међ којима и наше противнике, док ће много десетине хиљада незапослених наших остајати код нас без рада, да гладују или да се селе.

Наша је индустрија слаба. Царинским Савезом ћемо се ојачати као што ће се и наши Царински Савезници ојачати у својим државама. Царински Савез са државама са јаком индустријом као што је Чехословачка, Мађарска, Аустрија, Италија и др. значи угушење наше индустрије, значи намерно заостајање на нижем ступњу производње и културне организације, значи лишавање једнога моћног оружја за опстанак и одбрану. Лако је н. пр. Данцима и Скандинавцима у погледу одбране, јер нико нема прохтеве за њиховом земљом; противности између њихових као и околних држава сведени су на најмању меру а нама на светској ветрометини остаје да се добро узмемо на ум, ако не желимо да будемо плен других народа.

Царинским Савезом ће се повећати и радиност у опште, а нарочито трговина. Ту се већ може водити трговина на широј и поузданој основи и Царински Савез ће дати већег полета трговини, јер Царинским Савезом ми доводимо Румуне и Бугаре на Јадран а они нас на Црно Море. Грци нас, Бугаре и Румуне изводе на Бело Море а ми и Бугари њих на Дунав. Узајамним мешањем и бољим и интимнијим познавањем утицаће повољно једни народи на друге у погледу културног подизања и напретка у опште.

* * *

И Мала Женска Антанта ставила је у дужност на своме прошлогодишњем састанку у Прагу својим националним секцијама да раде на економском зближењу па и на Царинском Савезу држава Мале Женске Антанте.

Ми држимо да се по питању Царинског Савеза Мала Женска Антанта треба да подели у две секције. У једну Горанску (Балканску) у коју би дошле државе: наша, Румунија и Грчка а што пре требало би да уђе и Бугарска и Албанија. Средње-европској би припала Чехословачка и Пољска а требало би да уђу и Мађарска и Аустрија. Горанска секција имала би да ради не само на економском, политичком и социалном зближавању, већ и на Царинском Балканском Савезу. Та секција би могла имати своје засебне састанке поред састанака целокупне Женске Мале Антанте.

Наше жене су много више свесне свих страхота рата него људи. Оне их и више осећају од људи, те им је рат и далеко одвратнији но људима. Оне су, морамо признати, и много мирољубивије, много су мање убојице но људи те и по својој природи могу више учинити за мир од људи.

У погледу миротворства ми држимо да оне могу много више урадити да се савремени народи више упитоме, да своје спорове решавају само споразумима, судовима а не оружјем. С тога држимо да треба што јаче да раде на Царинском Савезу Балканском, јер на тај начин стварају гаранције за сигурност и мирни развој, напредак и полет Балканских држава, а то све заслужује да се и проширена Балканска секција Мале Женске Антанте заложи за Царински Савез, јер он не значи само мир већ и готовост и одлучност одбране тога светског пута од сваког нападача.

Но поред Мале Женске Антанте требало би и сва женска удружења а нарочито Женски Савез да прихвате поклич за Царински Савез и пораде енергично на њеном остварењу.

Тако ће баш Балкан постати претеча за мир Европи, па ће допринети у многоме и миру у целом свету.

Закон о породичним додатцима у Белгији.

У Белгији је донет закон о породичним додатцима. Овај закон, чији је иницијатор један велики феминиста Carton de Wiard, је нарочито интересантан због свога великог социалног значаја као и због повољног утицаја на породични живот.

Белгија има 1,93/000 раденика, од којих се више од 400.000 користе породичним додатком, установљеним од самих предузећа. Од прилике 338.000 других службеника такође користе се породичним додатком, које примају од специалних институција.

Нови закон прописује да држава, покрајина и општина не могу дати ни једну порудбину већу од 50.000 франака једном предузећу, које није члан једне од установљених благајна. Предвиђа се да ће она одредба учинити да још најмање 600.000 подпадну под режим породичних додатака. Закон је врло еластичан и ни мало не спречава развитак приватне иницијативе; благајне могу саме направити своје статуте према локалним и финансијским могућностима. Оне чак могу у мањој мери изменити висину додатака. Закон предвиђа месечни додатак од 15 франака за прво дете, 20 за друго, 40 за треће, 80 за четврто и т. д. Предвиђа се такође да благајне нису обавезне да исплаћују више од три процента од целокупне суме, коју издаје дотично предузеће за плате својих чиновника и раденика. Додатак се издаје такође за децу усвојену или коју издржава дотична породица. Додатак се издаје за децу до 14 године, а ако дете иде у какву професионалну или какву другу школу или које се налази на каквом занату, који је под државном контролом, добија додатак до 18 године. Жена раденица прима сама додатак за своју децу и сама располаже њиме. А такође према закону благајне могу признати удатој жени право да она прими додатак, који се даје породици на основу мужевљеве зараде. Муж се може успротивити исплаћивању породичног додатка жени, али његов протест се може узети у обзир само у случају, ако би суд одобрио његов поступак. У случају да према статутима извесне благајне муж има право примања породичног додатка, жена се може томе успротивити и према одлуци суда

више имао никаквог мириса ни укуса.

Г. Густав Лансон, велики историчар француске књижевности, чији је ђак био наш Скерлић, пишући о средњевековној француској књижевности, вели да је стил старих писаца невешт, неуглачан, али да он више воли то него лакоћу писања савремених књижевника. Воли га баш због тога што реч имају сву своју вредност, нису избледеле ни остариле, нису постале још као оне руже које се негују у стакленим баштама и изгледају као да су од воска.

Тада је дошао нов покрет с намером да оствари један препорођај, да одбрани индивидуалност. Један од француских модерних писаца на пример, Кокто, труди се да васкрсне у себи ону непосредност и свежину коју је имала његова душа кад је био дете, пре него што је пошао у школу, да осећа лепоту плавог неба онако како би га он изненадило и зачудило док је још био мали, а не онако како је научио да му се диви од других песника. Тај покрет се пренео и на остале уметности; зато Кокто запањује добре људе својим цртежима за које бисте рекли да их је цртало дете од седам година.

Може се узети да је наш Достојевски претеча нових (али не претеча, то је мало, учитељ). И он је открио много новога, и то ново, каже Андре Жид, није било толико ново, колико незапажено. Андре Жид, говорећи о тим новим душевним видицима које нам је открио Достојевски, каже да Достојевског можемо у том погледу упоредити са пејзажистом Кором. Кад је чувени пејзажиста Коро почео да слика, један духовити критичар узвикнуо је: »Јесте ли приметили како је природа од неког времена почела да подражава Коро-а, и како њени пределе почињу личити на Коро-ове пејзаже!« Природа се наравно, није променила; али је дошао човек који је опазио нешто, што су пре и други гледали, али нису *видели.* Достојевско дело је ново, оригинално, моћно, јер је он гледао својим очима, а не туђим.

Да ли су наше потребе, да ли су наше прилике изискивале да почемо да модерним француским писцима, и то онако, како смо пошли, у то нећу за сад да улазим. Несумњиво је да је наша књижевност обогаћена: богатство је произишло из те тежње за оригиналношћу, за непосредним, личним опажањем. Колико смо данас далеко од Јанка Веселиновића и Војислава Илића! Лепо је и велико и оно што су они писали, али живот се не може заустављати. Свако доба живота и народа, као и појединца, има своју сопствену лепоту, и тако је добро.

Париз. Вукосава Милојевић.

Претплаћујте се на „Женски Покрет"!

добити право да се њој лично додатак издаје.

Највећи успех новога закона је тај, што у многоме повећава број радника и службеника, који се користе институцијом породичних додатака и што му је тежња да систем породичних додатака прошири на све постојеће индустрије.

Рад Друштва Народа.

У току последњих месеца рад Друштва Народа највише се односи с једне стране на социална и хуманитарна питања, а с друге стране на питања економско-финансијска. После саветодавне комисије за трговину белим робљем и заштите деце дошле су на ред једно за другим комисије за опиум, више подкомисија, које су третирале хигиенска питања, а крајем месеца маја састао се цео комитет за хигиену, када су уједно радиле и разне комисије за финансијска питања, а у јуну месецу саветодавно економски комитет завршио је свој рад. Комисији за опиум поднето је неколико реферата. За сада шеснаест држава, међу којима се налазе Француска и Велика Британија, ратификовале су конвенцију, по којој се забрањује трговина опиумом у дотичним земљама. Као што је комисија према извештајима својих чланова могла констатовати, трговина опиумом врло се јако развила, нарочито контрабандом. Из тога је разлога комисија одлучила да скрене пажњу владама да се најстроже казне одређе за преступнике. Напоменућемо да ни једна жена није члан ове комисије, која се састоји од 17 чланова.

После комисије за опиум отпочео је рад хигиенски комитет, у чијој се средини налази једна жена, Dr. Alice Hamilton (Сједињене државе Сев. Америке). Израђен је програм за рад у 1928/29 години, у коме ће се периоду нарочито обратити пажња сеоској хигиени: обићи ће се ради испитивања Француска, Белгија, Немачка, Угарска, Холандска и наша земља и на лицу места испитиваће се не само хигиенске институције, већ и целокупна јавна хигиена, која може да има велики утицај на поправку хигиенског живота на селу (јавна помоћ, школе, пољопривредне школе, задруге, социално осигурање у случају болести и т. д.). У овим експедицијама учествоваће лекари-хигиеничари и санитетски инжињери не само ових земаља, у којима се испитивање врши, већ такође из других земаља: Бугарске, Бразилије, Колумбије, Француске, Данске, Шпаније и других земаља. Јако нас интересује да ли ће која земља одредити за чланове ове комисије и по коју жену. У сваком случају о томе бисмо обавестили наше читаоце.

Комисији је поднет извештај односно рака, по коме се могло констатовати оболења од рака у вези са радом и извесним индустријским granama. Швајцарска и Јапан поднеле су интересантне детаље веома тачних испитивања рака у вези са извесном врстом исхране.

У саветодавној економској комисији учествовале су две жене: Emy Freundlich, симпатични социалистички посланик аустријског парламента, једини члан комитета, и госпођа Dr. Lüders, члан немачког парламента, која је учествовала у комитету као представница интернационалних феминистичких организација. Госпођа Freundlich приликом рада комитета говорила је на једном женском скупу, на коме је врло интересантним документима истакла да су жене још директније од мушкараца позване да решавају економска питања, јер су најјачи потрошачи на једној страни и произвођачи као домаћице на другој. Главна улога овог саветодавног комитета била је та да испита резултате економске конференције прошле године и да из тога изврше поуке. И ако се не може рећи да су резултати економске конференције били врло велики, ипак се може констатовати да је у погледу размене странаца као и погледу добара размене између разних земаља учињено неколико значајних корачаји у погледу олакшавања међународног промета. У погледу смањивања царина, што је била жеља економске конференције, нису се постигли резултати потпуно задовољавајући, али пројектоване повишице у ланској години у многим земљама нису се извеле.

Емелине Пенкхерст — умрла.

14 јуна умрла је у Лондону позната сифражеткиња, Емелине Пенкхерст. Родила се године 1859 у Манчестру. Студирала је најпре у Енглеској, после још у Паризу и венчала се године 1879 са адвокаком Др. Ричардом Пенкхерстом, с којим је основала Лигу за ослобођење жене. По смрти свога мужа, године 1903 основала је социалну и политичку женску унију и од тада се посветила само борби за добивање женског права гласа. Кроз ту борбу, у којој је много пута употребљавала насилничка средства, постала је позната целоме свету. Више пута била је осуђивана и на затвор, али све то је није скренуло са пута насиља и демонстрација.

Своје присталице занела је толико да су чак жртвовале живот за женско права гласа. Врло карактеристичну слику борби сифражеткиња донео је лист „Frankuferter-Zeitung“ од свога лондонскога дописника и ми је саопштавамо нашим читатељима:

»Дерби године 1913. На трибинама највиша енглеска аристократција са гостима са стране. Госпође из највиших кругова шетају око простора за трке, где се тиска на сто и сто хиљада посетилаца свих сталежа. Коњ Анмар из краљевих штала трчи и скоро је на циљу и с њиме остали, кад одједном прескочи баријеру нека жена и трчи према коњима. Идућег момента раширн руке и хоће задржати краљевог тркача. Коњ се високо успне и железно копито удари госпођицу Дависонову, младу сифражеткињу, која је смртно погођена: „Votes for Women“ — »Право гласа за жене« — и свршила је.

На сто и сто хиљада гледале су тај призор, цео свет је морао њима обратити пажњу и видети да су енглеске сифражеткиње почеле озбиљну борбу. Факта није било могуће прикрити, није га било могуће осмешити. То је био смисао те жртве. Жена, која је увела такве методе фанатичне борбе за права жена и својим меким, музикалним гласом придобила на стотине присталица једном из највиших кругова, која је своју чету одушевила за свако дело, била је госпођа Пенкхерст, вођа сифражеткиња.

Она је између најмарканитнијих женских фигура свих времена. У својој младости ванредно лепа, ванредне интелигенције, као што то бива код многих енглеских феминисткиња, о којима мисле највише људи да су мршаве, чупаве, неуредно обучене фигуре. Врло млада се удала за много старијег адвоката Пенкхерста, који је био пријатељ Милов. Већ њен дедо је био велики поборник за женско право гласа и скоро је код неке демонстрације платио животом. Кад се Емелина школовала у Паризу, она је као савсим млад ћак агитовала за ослобођење жене. У 13 години је била први пут на неком женском збору. Године 1903 основала је са својом најстаријом ћерком, Christabel, политички женски покрет у Енглеској. Три године доцније већ су енглеске сифражеткиње употребљавале насилне методе, бивале ухапшене, од гомиле исмеване и опрљане, и стражари су веома сурово са њима поступали. Главна средства су била: кравали и напади на министре да скрену пажњу на своју борбу. Много пута су блокирале ноћ и дан куће председника владе и министра финансија, као приковане се држале за врата и нису се дале одстрањивати. Године 1908 била је госпођа Пенкхерст први пут осуђена на три месеца затвора, што је одмах употребила за револт са осталим затвореницима у женској казниници. После су следили познати штрајкови глађу, у којима су борци за женско право гласа врло рђаво прошли. Кад их нису могли ни насилним путем хранити, јер су биле услед глади врло ослабљене, а у затворима правиле су непријатности, одпуштали су их. Кад су се у слободи мало опоравиле, опет су их позатварали. Госпођа Пенкхерст све то није узимала трагично. Упркос томе она је своју чету и даље предводила, разбијала излоге, јуришала на парламенат, држала са галерије парламента ватрене говоре против неправде мушког парламента. Коначно је дала године 1913 осуђена на три године затвора, јер је хтела вилу Лојд Џорџа потпалити. Ова казна није никад потпуно престала. Дошао је рат, сифражеткиње су се помириле са владом и госпођа Пенкхерст је врбовала војнике за енглеску армаду и после за американску у Сједињеним Државама.

Госпођа Пенхерст била је најпре присталица либералне партије, а после прешла је радикалном крилу радничке партије, после рата постала је члан конзервативне странке. Леди Астор понудила јој је свој посланички мандат, али госпођа Пенкхерст је примила понуте и није постала посланик.

Може се са правом посумњати да ли би добиле енглеске жене упркос раду сифражеткиња, а без великих социалних преокрета, које је створио светски рат, право гласа. Али несумњиво је да су херојско деловање Пенкхерстове, њени интелигентни говори у вези са пожртвованим социалним радом за жене — горопадна дела била су само средства — пробудили боље него ма шта друго код жена из викторианског доба храброст за личну и политичку слободу и одговорност, што је све услов за ново стање жена, које примају млади бирачи као само по себи разумљиво.

Књижевност.

Социјална медицина од Д-ра Богољуба Константиновића изаћи ће ових дана из штампе. Књига се састоји из два дела, који чине целину. Први део расправља сва питања социалне медицине и даје основне појмове о социалним болестима. Други део садржи преглед социално-медицинског рада у нашој краљевини и све главније одредбе, законе и правилнике, који се односе на тај рад. Књига је писана нарочито с обзиром на наше прилике па је доказни материал из наших односа и података. Стога ће корисно послужити као подсетник и упутство за проучавање и рад у свима правцима социалне медицине. У додатку књига ће имати разне статистике, домаће и стране, о најновијим демографским питањима и слике које илуструју социално-медицински рад код нас.

Према своме садржају ова књига ће попунити једну осетну празнину у нашој литератури и биће веома корисна и потребна не само лекарима и вишем стручном санитетском особљу, него и свима осталим, који се баве социалним проблемима и питањима народног здравља.

Књига ће изнети 14 - 16 табака обичне осмине. У меком повезу стајаће 50—60 динара. Цена ће се одредити према величини. Књига може да се поручи код издавачке књижаре **Фрање Баха** Београд, Кнез Михајлова бр. 8. Нашим читатељима књигу најтоплије препоручујемо.

Белешке.

„Уједињени фронт жена“ назива се једна велика норвешка женска организација, којој је циљ да заступа специално интересе жена у кругу различитих политичких партија. За време парламентарних избора године 1927 примила је ова организација следећи програм: 1.) Признање рада домаћица у томе смислу да га подупире држава исто толико као што помаже сваки други важан рад. 2.) За рад мање способни имају права на рад место на јавну помоћ. 3.) Потребно је да пре свега преобилица електричне струје за светлост и кухињу, домаћинство и пољопривреду и тек после се сме дозволити извоз. 4.) Изградња домова за матере и пенсија за матере, боља спрема и бољи услови за рад за болничке сестре и бабице и избор најмање две жене у здравствену комисију. 5.) Породични додатак за јавне службенике према броју деце — исплаћује се матери. 6.) Приступ женама у сва надлештва и на све положаје. 7.) Нови грађевински ред, подупирање стаобних задруга. 8.) Антиалкохолна настава у школама. 9.) Борба против рата, утицај на развитак Друштва Народа да постане прави савез народа, који се оснива на правди и опште разоружање.

Осма жена у енглеском парламенту. — На поновним изборима у С. Енглеској била је изабрана за посланика г-ђа Runciman (Рансмен) члан либералне партије. Њен муж, бивши министар, је исто тако посланик.

Жене на универзитетама у Чехословачкој. — За доцента медицинског факултета универзитета у Братислави на катедри за интерну патологију и терапију наименована је Др. Божена Куцкова. Др. фил. Милада Павлова наименована је за доцента пражког универзитета за историју балканских земаља. Познато је да је Др. Павлова написала ланске године велико дело о раду Југословенског одбора за време светског рата.

За заштиту ванбрачне деце у Финској. — Закон о ванбрачној деци донет године 1922 у Финској изгледа да је потпуно одговорио своме задатку. Недавно је донето неколико амандмана у погледу плаћања алиментације од стране оца. Тим амандманима се предвиђа да ако отац, који је дужан плаћати алиментацију за своје ванбрачно дете, нема никаквог прихода, његово лично имање узима се за гаранцију плаћања одређене своте. Ако би дете пало на јавну помоћ, *отац се може осудити и на присилан рад у корист детета.* Статистиком је доказано у колико год се повећава одговорност оца за ванбрачно дете, у толико се смањује број ванбрачне деце.

Дводневан недељни одмор у Фордовим фабрикама — У Фордовим фабрикама ради сада 93.000 радника. Многи од њих су врло задовољни целим Фордовим системом рада, други мање, има и сасвим незадовољних. Али, у једној ствари сви су истог мишљења: сви подједнако хвале што се и шести дан у недељи у Фордовим фабрикама не ради. Поред недеље они се одмарају и суботом. Концентриран рад кроз пет дана у недељи, а после два дана одмора, то није важно само са хигиенске стране, него је и за душевни живот исто толико.

„Најсрећнија жена на свету,“ тако каже о себи госпођица Earhardtova, која је 18 јуна прелетела Океан као прва жена. У ваздуху је била 22 сата.

Администрација „Женског Покрета“ умољава све претплатнике да што пре измире сву дугујућу претплату и нека је шаљу на Пошт. Штед. бр. рач. 53.191. Ко од претплатника не буде то учинио, администрација ће бити принуђена да му обустави даље слање листа.

Штампарија »МЛАДА СРБИЈА« Београд, Ускочка 6а. — Телефон 14-40